

HB/836

HÍRADÓ

könyvtári

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XXXIV. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

1990. FEBRUÁR

Szerkesztőbizottság
 Tverdota Miklósné *elnök*
 Katsányi Sándor *felelős szerkesztő*
 Aknay Tibor, Bardócz Antalné
 Csoma Mihályné, Havas Katalin
 Márffy István, Varró Istvánné
 Weisz Sándorné

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta
 Ára: 10.- Ft
 Előfizetési díj egy évre 120.- Ft
 Készült a FSZEK sokszorosítójában
 Táskaszám
 90/84
 Eng. szám: III/UHB/30/1981
 ISSN 0139-1917

SZÉKELYFÖLD LEÍRÁSA

Furcsa érzés volt, amikor az év elején engem kértek fel, hogy az Üzenet Erdélyből - Romániai magyar kisgrafikák című kiállítást kiegészítendő, Erdélyről szóló könyveket válogassak össze.

Akkor a romániai forradalom eufóriás hangulatát még nem váltották föl a legújabb keletű gondok, nagy örömmel kezdtem hát a munkához. Csak a bőség zavarával kellett megküzdenem, több ezer könyv közül kiválasztani mintegy százat - ez volt csak nehéz a dologban! Szívem szerint egy egész termet ezekkel a kötetekkel töltöttem volna meg.

Magam is erdélyi vagyok, s évekkal ezelőtt a marosvásárhelyi könyvtár dokumentációs osztályán dolgoztam, nem csoda, hogy szinte megrohantak az emlékek.

Egy fiúcska képe többször is felmerült a múltból.

Munkahelyem a dokumentációs osztály, itteni szemmel nézve tulajdonképpen a zárolt kiadványok tárának felelt meg, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy ott egyszerűen mindent elzártak az olvasók elől, ami 1944 előtt jelent meg, mint valami ördög piszkát, ami csak bajt és romlást hozhat Romániára. Az embernek néha szinte az a kényszerképzete támadt, hogy korábban nem is létezett e térségben történelem. A

könyvtár román igazgatójának hittérítő buzgalma odáig terjedt, hogy nemcsak a történelemtől óvta olvasóit, de még egy Móricz Zsigmond-kötetbe sem lehetett hozzájutni - ritkaságszámba menő, külön igazgatói engedély nélkül.

Nos, egy napon betoppan hozzám egy zeneiskolás gyerek, és Orbán Baláztól a Székelyföld leírását kéri nagy tisztelettel. Elmeséli azt is, hogy kis barátaival, tanítójuk vagy papjuk sugallatára, jámbor igyekezettel valamiféle helytörténeti kutatásba kezdtek, hogy minél többet megtudjanak és összegyűjtsenek szülőfalujuk történetéről, népszokásairól.

És nekem ekkor azt kellett mondanom: nem tehetem.

Kerülhet-e könyvtáros ennél szomorúbb és megalázóbb helyzetbe? Ma is látom hitetlenkedő tekintetét, ahogy hallgatott, míg én kínna-keservvel igyekeztem megmagyarázni neki a megmagyarázhatatlant; igazgatói jóváhagyás nélkül egy árva betűt sem olvashat a falujáról.

És újra érezhettem, milyen valakinek nemet mondani, amikor szívünk szerint igent mondanánk, amikor az ember keze már mozdulna, de valami súlyos és szégyenletes félelem vagy a túlélési akarás beidegződése az utolsó pillanatban mégiscsak megbénítja.

Mert túl akartuk élni - természetesen nemcsak a szó fizikai értelmében - a barságnak ezt a korszakát és szolgálni tovább. Hiszen ott, Vásárhelyen mi, pedagógusok, könyvtárosok egyfajta szolgálatnak

A Teleki-könyvtár épülete M. Vásárhelyt. (Rajz: Greguss Ján.)

tekintettük a munkánkat. És lám, most hogy visszaemlékszem arra a csodálkozó szempárra, be kell látnom: a hatalomnak sikerült megtörnie még e szolgálat varázsát is; a legocsmányabb csapdák egyikét állította fel.

Az írók szívesen használják ezt a kifejezést: olvasóim. Az én olvasóim, mondja a könyvtáros is, aki ugyanazokat szolgálja, akikhez az író szólni kíván. Akkor ott nem mondhattuk ezt nyugodt lelkiismerettel. Tudtuk, az állásunkkal játszunk, és mi nem születünk valamennyien Tőkés Lászlónak. Talán önámító módon azzal igyekeztünk vigasztalni magunkat, hogy gyakran idéztük Hemingwayt, aki nem nyúl szívűségéről volt híres, mégis sűrűn hallották tőle a francia mondást: "Il faut d'abord durer." Elsősorban fenn kell maradni.

Az a gyermekember, akiről meséltem, még nem tudhatta ezt, mert másnap újra visszamerészkedett a könyvtárba, hogy más-sal próbáljon szerencsét, majd amikor ott sem járt sikerrel, engedélyt kért a román igazgatótól.

Engedély helyett azonban egy levél fogalmazódott meg, amelyben azt javasolták a másik kulturális intézmény vezetőjének, hogy ezt az elvetemült, makacs, 13 éves nacionalistát mielőbb söpörjék ki az iskolából...

A gyermeket, aki örök bánatomra nem lehetett "az olvasóm" nem láttam többet, ki tudja, mi lett a sorsa; emlékétől azonban lehetetlen szabadulni.

Csak azt szeretném hinni, hogy egyszer még ő is "küszködhet" magyar nyelvű könyvek között a bőség zavarával.

Fülöp Júlia

ÁTMENT A TEVE A TŰ FOKÁN avagy a könyvtárkezelő tanfolyam rövid története

Ezek a szabóervinések már megint kitaláltak valamit! Szinte előre lehetett hal-lani a rosszalló megjegyzéseket. Hát igen. Kitaláltunk. Hogy mit? Hát átszabtuk a 200 órás könyvtárkezelői tanfolyam kabátját. Mert a kabát alatt rejtőzködő lényeg változatlan maradt. Hogy ez jó-e? Nem biztos. De hogy érthető legyen, elmesélem az 1989-es könyvtárkezelői tanfolyam rövid történetét.

A tervezett módosításokkal kettős célunk volt: egyrészt az, hogy a képzési idő csökkentésével gyorsabban juttassuk középfokú szakképesítéshez a hallgatókat, másrészt, hogy a kötelező szakmai gyakorlat (a valóságban már régen túlhaladott 103/1980.KM.sz. rendelet alapján 2 év) kiiktatásával olyan területekről is nyerjünk munkatársakat, akik eddig e korlátozás miatt távol maradtak tőlünk. Elsősorban a frissen érettségizetteket próbáltuk meg elérni felhívásunkkal. Olyanok jelentkezésében reménykedtünk, akiknek ugyan nincs még határozott elképzelésük a pályájukat illetően,

de érdeklődnek a szakma iránt, fogékonyak, nyitottak, s esetleg hosszabb távon is számíthatunk rájuk. Hogy ez utóbbi célt sikerült-e elérni, az majd később fog megmutatkozni.

A tanfolyamot a fenti célok érdekében intenzív formában szerveztük meg: 6 hét elméleti képzés, 1 hónapos kötelező könyvtári gyakorlat azok számára, akik még nem dolgoztak könyvtárban. Saját dolgozóinkat igyekeztünk anyagilag is érdekeltté tenni minél jobb eredmény elérésében, amennyiben számukra ettől tettük függővé a tanfolyami részvételi díjat.

Nyílt titok, hogy nem kevés vitánk volt szakmai felügyeleti szervünkkel, a Művelődési minisztériummal és a KMK Oktatási osztályával. Felmerültek az intenzív forma hatékonyságát illető kérdések, s a szakmai gyakorlat hiánya miatt érzett aggodalmak. Kétségek persze bennünk is éltek. Lehet-e elmélyült tudást biztosítani ilyen rövid idő alatt? De úgy gondolom, hogy az egy évre elnyújtott tanfolyam sem garantál

semmiféle elmélyült tudást, s két éves szakmai gyakorlat sem jelent minden esetben nagyobb tájékozottságot, szélesebb műveltségi horizontot. Tudjuk, hogy évek óta problémát jelentenek a vizsgákon azok a műveltségbeli hiátusok, amiket a hagyományos könyvtárkezelői képzés sem tudott megszüntetni. (Még azokban a gimnáziumokban sem, ahol könyvtári fakultációt szerveztek.) A problémákkal szemben viszont az intézménynek határozottan előnyt jelent, hogy az üres munkahelyekre immár képzett könyvtárkezelők kerülhetnek. Így a tanfolyamnak nemcsak pedagógiai, hanem munkaerőgazdálkodási tanulságai is vannak.

Nem merném állítani, hogy mindezek után gondtalanul zajlott minden, hiszen komoly szellemi befektetést, koncentrációt igényelt az új forma mind a hallgatóktól, mind a tanároktól, mind a gyakorlatvezetőktől. E sorokom keresztül is köszönet érte mindenkinek. Újra át kellett gondolni, hogy mi a lényeges a tananyagban, mi az, ami elhagyható, és milyen módszerekkel lehet megkönnyíteni a tanulást. Ebben az összefüggésben bizton állíthatom, hogy van még javítani való a könyvtárkezelői képzésben, akár intenzív, akár hagyományos formában valósul meg. Ma a képzés hagyományosan verbálisan, előadások formájában zajlik, kevésbé kidolgozott az oktatástechnológiája, a fontosságánál kisebb hangsúlyt kap az emberekkel való bánásmód. Az utóbbin próbáltunk segíteni azzal, hogy megnöveltük az olvasók szolgálata tanterv óraszámát. (Persze még így sem eléggé!) Ez az oldal mindeddig elég mostoha elbánásban részesült, holott az emberi tényező egyre nagyobb szerepet kap az olvasószolgálati munkában. S jelentőséget kap abban az összefüggésben, hogy a belépő olvasó a ruhatáros néni után először a könyvtárkezelővel találkozik. Az olvasószolgálati ismeretek elmélyítése helyett jelenleg főiskolai szintű katalógizálást kérünk vizsgakövetelményként, s a képzésben szemünk előtt mindig a vizsga "szörnyképe" lebeg.

62 hallgatóval, 2 csoportban indítottuk a tanfolyamot augusztus elején, s ugyanannyival is zártuk október közepén. Már az is igen nagy eredmény, hogy nem történt lemorzsolódás. Tehát a tempó bírható. A hallgatók valamivel több mint egyharmada (26 fő) a FSZEK dolgozója volt, a többiek más intézményektől és frissen érettségizettként jelentkeztek, így remélvén megoldani állásukhoz jutásukat. Előzetes szakmai gyakorlattal 28-an rendelkeztek, a többiek nem. (Nem számítottam szakmai gyakorlatnak, ha egy vagy két hónapja dolgozott nálunk valaki.) Újításunk lényege, hogy a hallgatók a 6 hét alatt koncentráltan megkapták az elméleti alapozást (a 200 órás tanfolyam törzsanyaga), s ezt mélyítette el a gyakorlat oldaláról az az 1 hónap könyvtárban eltöltött idő, ami ajánlott tematika alapján könyvtáros kollégák irányításával zajlott.

Nem kevés erőfeszítés után végül elérkezett a várva várt vizsga is. Nem panaszkodhattunk, hiszen kitüntetett figyelem kísérte a szakmai felügyelet részéről. A dolgozókat nem kisebb személyek, mint a KMK osztályvezetője, és a dokumentumleírás országos hírvizsgálója javította. A vizsga tisztaságához tehát nem fért kétség. A számonkérés megnyugtató eredménnyel zárult: 11 kiváló, 37 jó, 8 megfelelt eredmény született, 6-an nem feleltek meg a vizsgakövetelményeknek. (A FSZEK dolgozói közül: 5 kiváló, 17 jó, 3 megfelelt, 1 nem felelt meg.) Igyekeztünk egy alaposabb elemzést is elvégezni a szakmai gyakorlattal rendelkezők és nem rendelkezők között abból a szempontból, hogy vajon mutatkozik-e valami jelentősebb eltérés a gyakorlattal rendelkezők javára. Összehasonlítottuk az írásbeli tesztek egyes részfeladataira adható pontszámok átlagát. (Egy feladatra maximum 5 pont volt adható.) A sikeres vizsgát tetek közül 51 tesztlap pontszámait hasonlítottuk össze. Íme:

Feladatok	szakmai gyakorlattal rendelkezők	nem rendelkezők
Raktári jelzet alkotása	4,84	4,96
Állományba vétel	3,57	3,6
Dokumentumleírás	3,73	3,72
Dokumentumleírás	3,57	3,92
Betűrendbe sorolás	4,23	3,44
ETO jelek ismerete	4,53	4,52
Könyvtárközi kölcsönzés	4,84	4,84
Olvasószolgálat	4,84	4,88
Tájékoztató	4,61	4,84
Könyvtári ügyvitel	3,88	3,68

Az eredmények elgondolkodtatóak, hiszen lényeges eltérés egyedül a betűrendbe soroláshoz mutatható csak ki. Lehet, hogy le kellene számolnunk a középfokú képzés túlzott misztifikálásával, s végre ki kellene jelölni a helyét a könyvtárosképzésben, hogy megszabaduljunk anomáliáitól. Homokba dugjuk fejünket, ha azt képzeljük, hogy ezen a tanfolyamon értelmiségi vagy erre az életmódra előkészítő képzés folyik. Ezzel nem azt állítom, hogy szállítsuk le a követelményszintet, hanem azt, hogy a gyakorlatnak megfelelő érvényes tudásanyagot közvetítsünk, akár úgy is, hogy felülvizsgáljuk az egyes tárgyak súlyát, tartalmát, szerepét, óraszámát a tanfolyam egészén belül. De ez már szétfeszíti egy középfokú tanfolyamról írt gondolatörv kereteit. A könyvtárosképzés mizériáit nem kérhetjük számon a 200 órás tanfolyamon.

Feldereng előttem a két és fél éves OSZK szaktanfolyam képe... Erről csak nosztalgikus visszaemlékezéseket ismerek. A baj csak az, hogy a nosztalgia jelen gondjainkon nem segít.

Farkas Lászlóné

EGYETLEN FILLÉR NÉLKÜL

A Gutenberg téri könyvtár átalakítása

Amikor belépek, a tévé képernyőjén épp egy képviselő ecseteli – talán egy kicsit indulatosan is – hogy a tervezett intézkedés a fiatalok életkezdési lehetőségeit csorbítaná tovább. Egy úr a fotelban halom újságból kiemelve egyet, böngészi a hirdetések. A fiú feje önfeledten merül el egy könyvben, igen, már látom is, egy autó szerkezetét nézi. Egy hölgy a polc előtt válogat, épp visszatesz egy könyvet.

Amikor belépek, mindez egyszerre érint meg, a tágasság és otthonosság szerencsés könyvtári hangulatával. Én is majdnem elfelejtem, miért is jöttem, olvasóként máris odaülnek a TV elé, marasztalna a folyóiratok kínálata, és a polcokon is sok, színes könyv tűnik fel.

De térjünk rá idejövetelem céljára, megtudakolni, mi is történt itt a Gutenberg t é r e n az ősz három hónapjában?

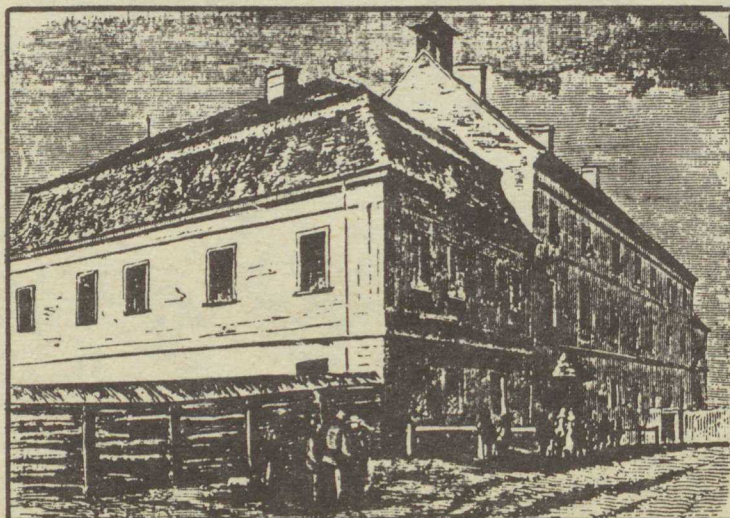
A leltári munkák alatt, közben és után az évek óta tervezett átalakítást is elvégezték. Emlékezetes, hogy annak idején, évekkel ezelőtt, egy tatarozás után a Gutenberg téri könyvtár mint az első, témacsoportos elrendezéssel kiegészített /ú.n. kétfedeles/ könyvtár nyílt meg. Akkor a berendezéssel lehetővé kellett tenni azt is, hogy az olvasóterem a hétvégi nyitvatartáskor elkülöníthető legyen a zárva lévő kölcsönzői tértől. Emiatt került át a bejárat annak idején a helyiség egyik végébe. Ez sok más szempontból nem látszott megfelelőnek, megtörte a könyvtári teret. Azóta az olvasói igények olyan irányba mozdultak

el, mely nem kívánja meg az olvasóterem nyitva tartását szombat-vasárnapokon. A bejárat visszakerülhetett az eredeti helyére, a tér sarkára. Ez a látogatók számára is kedvezőbb, és a könyvtár kiemeltebb helyzetű lett a környezetében, belépve pedig szerencsésen igazítja ki az épület előnytelen jellegét, /bár a helyiség hosszú, elnyújtott szárú L betűje most is komoly próbára tette a könyvtárosokat./

A belépés ideális helye, és a magas polcok kiiktatása tágas, levegős képzetet ad. Bővebb látnivalót enged a körbenézőnek, és világosabb is lett. A nyitáskor érkező régi olvasók örültek: lám, milyen szépen kifestették a könyvtárat, és nini, újabb teret is hozzákapcsoltak. Mondanom sem kell, hogy mindez csak látszat, de a dícséret kellemes volt a könyvtárosoknak.

Az átrendezéskor a témacsoportokat újra szervezték. Felhasználták a korábbi tapasztalatokat, az olvasói véleményeket, melyek a kétfedeles rendszerre való áttérés óta felmerültek. A csoportok kijelölése és tartalma eddig is megnyerte a használókat, így a változás inkább a használók mozgásának figyelembevételét, a kialakult öblök témáinak egymáshoz kapcsolását jelentette.

Belépéskor a könyvtár csomópontjában vagyunk. Szemben a kölcsönzési pult, itt az olvasószolgálatosok a terem fókuszában fogadhatják az olvasókat. Jobbra a klubövezet van újságokkal, magazinokkal, a tévével. Az otthoni nappali szobát juttatja

A m.-vásárhelyi ref. collegium látképe. (Rajz. Greguss Ján.)

eszünkbe, a témák is ehhez csendülnek. Tetszik a F ó r u m felirat alatt elhelyezett könyvek választéka: nagyon friss, szinte a napi aktualitásokhoz kapcsolódó, keresett könyvek sorjázna a polcokon. A fotelokkal berendezett hely kellemes teret ad az olvasáshoz, válogatáshoz, tévénézéshez. A válogatótér közepére került, kéznél van a M i n d e n n a p i ü g y e i n k témaválasztéka, telefonkönyvekkel, szabványokkal, jogi és gazdasági segédletekkel, és a legkeresettebb blokkal, a napi ügyintézési tudnivalókról tájékoztató kiadványokkal. Balra folytatódik a válogatótér a többi témakör irodalmával, a fal körüli magas állványokon pedig továbbra is a hagyományos kínálat található.

A behízelt, halk zene a túlsó oldalról hívogat, hogy ott is nézzek körül. Itt egy kis stúdió van, és a tárlókban mindig sok lemez vár a kölcsönzőire. Innen, a tájékoztató asztaltól nyílik a kétrészes olvasóterem. Széles skálájú, értékes kézikönyvekkel ellátva az elmélyült olvasás, tanulás nyugodt műhelye továbbra is. Az át-szervezésnél került ide a katalógusok együttese, igazi szerepet itt kap. Az újdonságok, a jól átgondolt, sok szerencsés ötletet megvalósító átrendezés, az újrafogalmazott terek, az újrávalogatott állomány a könyvtárat remélhetőleg még kedveltebbé teszi a nagyon visszavárt, teljes olvasótáboruk körében.

Bardócz Antalné

SZÁMÍTÓGÉPES JÁTÉKPROGRAMOK KÖLCSÖNZÉSE

Látva egyrészt a hanglemezek és hangkazetták felfutó forgalmát, másrészt a személyi számítógépek fokozatos elterjedését, két évvel ezelőtt könyvtárunkban, a XV. ker. főkönnyvtárban nekikezdünk a számítógépes játékprogramok kölcsönzésének. Az akkor leginkább elterjedt géptípusok - C 64, C 16 - programjaira rendezkedtünk be, és 60 db. kazettával indultunk. Több hátránnyal is meg kellett küzdenünk: a programok kipróbálásához nem volt saját számítógépünk, és konkurenciát jelentett a kerületi Csokonai Művelődési Ház játékbörzéje, ahol klubtagsági díj ellenében cserélhettek és másolhattak az érdeklődők.

Az indulás minden nehézsége ellenére hamarosan kialakult saját törzsközönségünk. Úgy tapasztaltuk, hogy a kölcsönzők egy része - még ha több száz programja van is otthon - folyamatosan tájékozódik új beszerzéseinkről, s mindig talál magának kazettát. A másik tábor az új géptulajdonosok és a számítógéppel még csak az iskolában vagy baráti körben ismerkedők alkotják, akik számára a rég lefutott programok is az újdonság erejével hatnak.

Mindent összevéve az első évben 298 kazettát kölcsönöztünk, 1989-ben viszont már ennek háromszorosára növekedett forgalmunk. Bár a gyári kazetták nagyon drágák - 250-600 Ft -, ennek ellenére egy év alatt megtérült az áruk. 1989 tavaszától viszont

már nem vettünk új kazettát; mert a KESZ belépésére számítottunk. A forgalom nem esett ugyan vissza, de hogy mit jelent a folyamatos beszerzés és az állandó frissítés, azt az utolsó évnegyed kiugró forgalma mutatja, amikor már működött a KESZ központi ellátása.

Hová célszerű telepíteni a nem hagyományos dokumentumokat? A gyakorlat nálunk azt mutatta, hogy a használó számára a legvonzóbb, a könyvtár számára a legpraktikusabb, ha a kölcsönző pult köré kerülnek. Így az olvasó nem az üres borító, a kazettatartó alapján választ, hanem magát a lemezt, a gyári kazettát is látja, kézbe veszi, s kikérés nélkül viheti a kiadó-pult-hoz a választott könyvekkel együtt.

Ma már nem ritka nálunk az olyan nap, amikor a nem hagyományos dokumentumok forgalma erősebb, mint a könyveké. Olvasóink egy év óta természetesen tartják könyvtárunkban a vadonatúj könyvesbolti könyvek mellett a lemezek és a kazetták jelenlétét, újabban már a videokazettát: és a kompakt lemezt is keresik. Januártól ezért új szolgáltatással lépünk az olvasók elé: elkezdjük a CD-lemezek kölcsönzését, egyelőre 300-as induló állománnyal. De ez már egy másik beszámoló témája...

Horváth Istvánné
XV. ker. főkönnyvtár

MÓDOSUL A KÖLCSÖNZÉSI SZABÁLYZAT

A késve visszahozott és még inkább a vissza nem hozott dokumentumok ügyének intézése egyre több kérdést vetett fel, ezek újragondolására munkabizottság alakult Weisz Sándorné vezetésével. A bizottság javaslatokat tett a kölcsönzési szabályok és a belső ügyintézés módosítására, ezeket a kerületi könyvtárigazgatók megvitatták. Az intézkedések végleges, hivatalos szövegét minden munkatársunk kézbe fogja kapni, addig is tájékoztatást adunk a Híradó hasábjain a legfőbb - várható - módosulásokról.

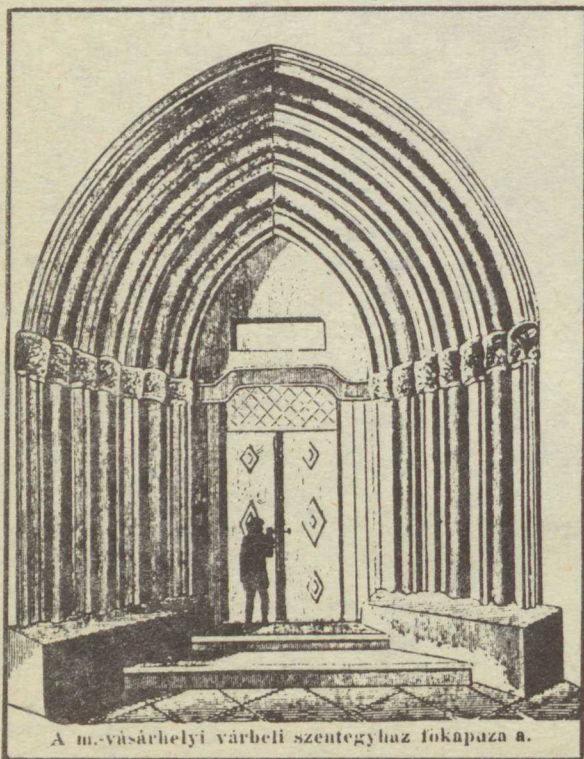
- A késedelmi díj összege emelkedik, a terv szerint kötetenként napi 1 forintra. Bár többen nehezményezték, hogy ezzel újabb anyagi terheket rakunk olvasóinkra, a megkerdezettek többsége mégis úgy vélekedett, hogy elsősorban az alapszolgáltatásokat kell ingyen vagy szolid áron nyújtanunk, márpedig a dokumentumok határidőn túli igénybevétele semmiképp sem tartozik az alapszolgáltatásokhoz, sőt a többi olvasó érdekét sérti. Természetesen - a beiratkozási díjhoz hasonlóan - a késedelmi díj szedésénél is lehetőségük lesz a könyvtárosoknak az elemi szociális szempontok érvényesítésére.

A betegségből visszatérő idős nyugdíjas olvasóinkat például továbbra is kedves szavakkal és nem pénzbírsággal fogjuk fogadni - mondta a bizottság vezetője. Ezek az esetek azonban a kivételek, a szabály a felemelt díj szedése lesz.

- Növekedni fog a sajtó hatáskörben leírható érték /a terv szerint 200 forintig fog terjedni/, így nem fog évekig húzódní számosság "behajthatatlan követelés" törlése.

- A perlések előkészítésénél a munkahelyek ellenőrzése és a munkahelyi keresők ügyintézése eddig nagy terheket rótt a könyvtárosokra; most ezt a munkát átveszi /pontosabban: visszaveszi/ a központi perlési csoport.

- Az új szabályok bevezetésének feltétele: az olvasók tájékozta tása. E célból már készülnek az olvasóknak kézbeadható szórólapok, tájékoztató anyagok. Ezek elkészülte után, valószínűleg április elejétől az olvasószolgálatban dolgozók feladata lesz az új rend ismertetése olvasóikkal, s ennek megtörténte után lép majd életbe az új késedelmi díj-szabás.

A m. vasárhelyi várbeli szentegyház fokapaza a.

Könyvtári hírmondó

A XI. kerületi könyvtári hírmondó, a NAP mint NAP februári tartalmából:

Rögös út a Corvin téri Vigadóból a XI. kerületi Karinthy Frigyes útig
70 éves a Fővárosi Könyvtár első budai fiókkönyvtára.

Helyismereti Műhely a XI. kerületi főkönyvtárban.

Videofilm-kölcsönzés a könyvtárban.

A Rádió 11 és a főkönyvtár irodalmi pályázata.

Gyermekkönyvtári ajánlatok.

A Beszélgetések a könyvtárban c. sorozat februári programja:

60 éves a Szent Gellért Plébánia

vendég: Krichenbaum József plébános
Pinczinger József karnagy

Radioteleviziunea Română
STUDIOUL TERITORIAL
DE RADIOTELEVIZIUNE TG. MUREȘ
 B-dul 1 Decembrie 1918 nr. 109
 TELEFON nr. 3 73 65, TELEX nr. 06 52 13

Tg. Mureș _____

Nr. _____

Kedves [REDACTED]

Jo kivansagait köszönjük, a jo munkához, hasznosabb könyveket nem is küldhettek volna. Ezeket a munkákat nap mint nap használni, hasznosítani tudjuk. Nagy örömmel simogattuk őket. Gondoljanak rank szeretettel, hiszen szükségünk van rá.

A marosvasarhelyi radio magyar munkaközössége nevében köszönjük.

1990. II. 10.

Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán, Károly Kálmán

A Könyvet Romániának mozgalom keretében a FSZEK számos helyre juttatott folyóiratot és könyvet, többek között a marosvásárhelyi rádióknak is. Ezzel kapcsolatos az itt közölt levél. Szerk.

Pályázat

A Közművelődési Ösztöndíj Bizottság pályázatot hirdetett. Többek között a következő témákat ajánlják kidolgozásra:

- Művelődés és nyilvánosság a társadalom /helyi/ demokratizálódásában.
- Művelődési intézmények korszerű működtetése.
- Társadalmi esélyegyenlőtlenség méréséklését segítő művelődési formák kidolgozása és megvalósítása stb.

A témákról tanulmány készíthető /a pályázók ebben az esetben 15 ezer forintig terjedő támogatásban részesülhetnek/, innováció valósítható meg /20 ezer forint/, az új tevékenységek megismerése érdekében hazaitanul-

mányút tehető /25 ezer forint támogatással/, illetve önképzésre is lehet pályázni.

A részletes tudnivalók a Közművelődési Ösztöndíj című tájékoztató lapon olvashatók, ez bármelyik főkönyvtár igazgatótól vagy osztályvezetőtől elkérhető. A pályázatokat március 15-ig kell eljuttatni a Központi Könyvtárba Farkas Lászlónak /138-4933/24/, tőle bővebb felvilágosítást is lehet kérni. Bizonyára szívesen adnak tájékoztatást azok a kollégák is, akik tavaly már sikeresen vettek részt ugyanebben a pályázatban: Kály-Kullai Károly /142-6596/ és Tóth Sándor /147-7756/.

Néhány statisztikai adat az 1989. évi munkáról: Összesen 10.095 dokumentumot kölcsönztünk, illetve szállítottunk ki a könyvtárakba. Az 1988. évi eredményekhez képest 80%-os növekedést jelent. A forgalom - a különböző dokumentumokat tekintve - így alakult:

	1988	1989
Könyv	4133	5899
Hangoskönyv	813	1332
Videokazetta	537	2134
Folyóirat	122	404
Számítógépes kazetta	-	326
Ö s s z e s e n:	5605	10095

Láthatjuk, a nem hagyományos dokumentum forgalmának a növekedése volt a legértelmezőbb. Hozzájárult ehhez, hogy a videokölcsönzés során bevezettük /a kérő könyvtáraknak megfelelő tematikai összeállításban/ kisebb letétek tervszerű kihelyezését, s újabb szolgáltatásként a számítógépes játékkazetták és lemezek letéti rendszerben való kölcsönzését. Mindezek eredményeként is a nem hagyományos dokumentumok aránya a kölcsönzésben az 1988. évi 28%-ról 38%-ra emelkedett. (Mindemelllett 5866 - ügyeleti naponként átlagosan 23 - esetben adtunk bibliográfiai adatokról, lelőhelyekről stb. telefonon tájékoztatást.)

A kölcsönzött dokumentumok 60%-át a főkönyvtárak kérték: egy főkönyvtár átlagosan 251 dokumentumot kapott. A kérések, helyesebben a teljesített kérések könyvtárak szerinti megoszlása változó. 300-nál több dokumentumot kölcsönzött 6 főkönyvtár: 753-at a XX., 488-at a XIII. kerületi, ám a soroksári kerületi könyvtár is 500-nál több dokumentumot kapott. A fiókkönyvtárak közül a IX/3 és a XVI/1 vezet 390 illetve 378 állományegységgel. Itt kell megemlítenünk, hogy megnövekedett feladataink miatt sok esetben nem tudtuk tartani a szállítási határidőt, csökkentenünk kellett a dupla adminisztrációs stb. munkával járó átkölcsönzések vállalását; az így közvetített művek száma 715-ről 365-re esett vissza.

A forgalmi adatok egyértelműen jelzik, hogy a KESZ szolgáltatásai egyre népszerűbbek, s egyre szervezettebben épülnek be a hálózati rendszer egészébe. Mindehhez figyelembe kell vennünk azt is, hogy - néhány ajánló jegyzék kivételével - tartózkodtunk az olvasókhöz szóló közvetlen propagandától, azaz ezt a célt szolgáló "közhasznú" tájékoztatóinkat - joggal tartva attól, hogy esetleg már nem tudunk megfelelni az ígéreteinknek - nem készítettük el. A jövőt tekintve mindenesetre megállapíthatjuk: a könyvek stb. árának további emelkedése s az ezzel járó beszerzési, állománygyarapítási gondok minden bizonnyal szolgáltatásaink még nagyobb igénybevételére kényszerítik a könyvtárakat s az olvasókat egyaránt.

Arató Antal

Nőnap

A nemzetközi nőnap alkalmából szeretettel köszöntjük a nő dolgozókat!

a KKDSz Szakszervezeti Bizottsága /Egyúttal arra kérjük a férfiu munkatársainkat, hogy az alkalomhoz méltó módon töltsék ezt a jókívánságunkat./

* * *

Sikeres Liszt vetélkedőt tartott a XI/1 fiókkönyvtár a Menyecske úti általános iskola tanulói számára.

**ÚJ SZOLGÁLTATÁS
ÚJPALOTÁN!**

CD-LEMEZEK

KÖLCSÖNZÉS

KOMOLYZENAI ALAPMŰVEK
KÖNNYŰZENE
JAZZ

~
HETI KÖLCSÖNZÉSI DÍJ: 40. Ft

~
CÍM: XV/3 AS KÖNYVTÁR
ÚJPALOTA, KUNYIFA U. 10.
/A VASARCSARNOK MÖGÖTT/

MEGKÖZELÍTHETŐ A KELETITŐL A
PIROS 73 AS BUSZSAL

ÖSZTÖNDÍJJAL AMERIKÁBAN

1988 év elején a Magyar Könyvtárosok Egyesülete pályázatán elnyertem a G o m b o c z ö s z t ö n d í j á t, amely az USIA (Fulbright Foundation) segítsége révén lehetőséget adott a Kent State University (Ohio, USA) könyvtárszakán két féléves posztgraduális tanulmányok folytatására. Célkitűzésem egyrészt az előírt tanulmányok elvégzése volt oly módon, hogy a választott tantárgyak révén a munkám számára hasznos új ismereteket szerezzek, másrészt a lehetőség szerint utazások segítségével (könyvtárak látogatása illetve használata révén) minél több tapasztalatra tegyek szert.

Eredeti elképzelésem szerint négy témában kívántam bővebb ismereteket szerezni: könyvtárautomatizálás, társadalomtudományi információszolgáltatás, olvasói igénykutatás és helytörténeti gyűjtemények kezelése-szervezése. A felsoroltakból három téren eredménnyel jártam, viszont az olvasói igénykutatással kapcsolatos előadások nem szerepeltek a tantervben 1988/1989 folyamán.

Sajátosak voltak a helytörténeti gyűjteményekkel kapcsolatos tapasztalataim: az irodalomból jóval többet tudtam profitálni, mint a meglátogatott ohioi levéltárakból és helytörténeti gyűjteményekből. Összegzésként készített dolgozatom elsősorban elméleti eredményeket tudott rögzíteni, ugyanis az a különös helyzet, hogy ezen a téren egyelőre még mi vagyunk valamivel fejlettebbek. Egyrészt a viszonylag rövid történeti múlt, melyre Ohio visszatekinthet, másrészt az európainál lényegesen gyengébb lokális tudat, harmadrészt a racionálisan közvetlenül nem hasznosítható dolgok iránti viszonylagos érdektelenség következtében a látott helytörténeti gyűjtemények többsége meglehetősen gyenge színvonalú és rendkívül hézagosan tükrözi a helyi társadalom írásos múltját.

Ezzel szemben a könyvtárautomatizálási és információs előadások során szerzett ismeretek és tapasztalatok a vártnál is gazdagabbnak bizonyultak - itt sok esetben már az a baj, hogy az amerikai könyvtárak gyakran túlságosan is előttünk járnak. Megjegyzendő, hogy ez nem annyira az automati-

zálásban jelent problémát, mint inkább a társadalomtudományi információszolgáltatások szervezésében. Összevetve az ottani helyzettel Magyarországot, nálunk hiányoznak az alapvető kutatási lehetőségek, a könyvtári információk munka leértékelődött és a külföldi könyvbeszerzések ellehetetlenültek, ennek következtében a tájékoztatói eszközök - bibliográfiák, útmutatók, indexek, repertóriumok, adatbázisok - száma kevés, minősége gyenge, frissessége kérdéses, így rövid távon szinte reménytelenül nehéznek látszik az amerikai tapasztalatok túlnyomórésztének adaptálása. Számítógépes adatbázist ugyanis lényegesen egyszerűbb létrehozni, mint megfelelő mennyiségű és minőségű információval feltölteni. Hosszabb távon azonban feltétlenül hasznosnak tűnnek a szerzett könyvtárautomatizálási ismeretek: egyrészt könnyebbé teszik számomra a stratégiai célok meghatározását, másrészt megszabadítottak bizonyos, a számítógépesítéssel kapcsolatos illúzióktól is. Meg kellett állapítanom, hogy a hosszabb ideig tartó töretlen szerves szakmai fejlődés, az alaposan megtervezett és végrehajtott manuális előkészítés alapvető fontosságú a gépesítés sikerében. Le kell számolni azzal az illúzióval, amely Magyarországon még gyakran előfordul, hogy a szakmai hiányosságok, a gyenge hatékonyság problémáját számítógép beállításával meg tudjuk oldani. Csak a hagyományos módszerekkel is jól működő könyvtárat lehet igazán gépesíteni.

Ugyanúgy aláhúzódott a reference kiadványok, bibliográfiák és általában a tájékoztató szolgálat fontossága, bár ez némileg más, mint Magyarországon. Az amerikai könyvtáros viszonylag kevesebb ismeretet tárol a memóriájában, - a reference szolgálatot pl. Kentben gyakran felsős könyvtáros hallgatók, nem speciális szakemberek látták el - viszont hihetetlen gazdag kézikönyvtárral (és természetesen számítógépes információadási lehetőséggel) rendelkeznek. Nem ritka az 5-8 ezer kötet, amely kizárólag reference művekből áll, nem szakmonográfiákból. (Ugye a magyar példa nem egészen ez: gazdag memória, szegényes reference polc és hiányzó adatbázis...)

Folytatjuk

Faragó Tamás

SZÉLJEGYZETEK

EGY ELKÉSETT-KORAI KÖNYVRŐL

Ha nagyszavú rikkancs lennék, harsányan kiabálnám a könyvtáros társadalomnak, s mindazoknak akik a könyvvel, mint a nevelés egyik eszközével próbálnak hatni:

-Megjelent! Megjelent!

Megjelent a KMK kiadásában az "Olvassókönyv a bibliotékáráról" című könyvecske! Ára csak 65.- Ft. Ne hagyja ki, olvassa, köszörműve elméjét. Szembesüljön hivatásával, mérje föl adottságait és lehetőségeit! Megjelent! Megjelent!

A többbit már az olvasóra bíznám. De könyvtáros agora híján az ajánlás lehetőségül az írott szó kínálkozik.

A Bartos Éva által összeállított könyvet valóban lehet úgy olvasni, mint ahogyan a tanévkezdéskor olvastuk, s olvassák a mai napig is az iskolások az olvasókönyvüket. Neki lehet ülni, s egyvégtében elolvasni, aztán lehet belőle nap mint nap szemezgetni, s végül kellő akarással tetté lehet változtatni.

Az előszót, amit Gerevich József pszichiáter írt, érdemes figyelmesen elolvasni. Az egészségügy és társadalmunk tömör elemzése mellett fontos kritikai észrevételekkel fordul a közművelődéshez, a könyvtárosokhoz. Összehasonlítva a nyugati kultúrával a "kelet-közép-európai humán paradigma" összetevőit, először irritálónak tűnő, de végül is meggyőző megállapításai vannak. A magyar könyvtárügy valóban rászorul a humanizálásra.

Kemény beszéd lehet ez többeknek, de a kötet anyagát megismerve, s összevetve jelenlegi valóságunkkal enyhének is tűnhet. Érvként álljon itt egy idézet. A példa amerikai, a szerző Brown, E.F., az idézett mű címe: "A biblioterápia és széleskörű alkalmazása". Tizenöt évvel ezelőtt megjelent könyvről van szó !!

Az USA-ban a közkönyvtárak tevékenységét kiterjesztették a kórházakra is, ott, ahol nem kielégítő színvonalúak a kórházi könyvtárak. Az alábbiakban egy kórházigazgató javaslatát olvashatjuk arról, hogy hogyan kezdjen hozzá a közművelődési könyvtáros egy beteg számára készülő olvasóprogram összeállításához.

"- Mielőtt találkozik a beteggel, a könyvtárosnak beszélnie kell a kezelőorvossal, hogy megtudja a lényeges dolgokat a betegségről, mint pl. a betegség természete,

meddig lesz a beteg munkaképtelen, mi a prognózis, nem marad-e véglegesen fogyatékos stb.

- A könyvtárosnak hozzá kell szoknia minden furcsasághoz vagy sajátos személyiségvonáshoz, amely befolyással lehet a beteghez való közeledésére.

- Fel kell tudni ismernie az öngyilkossági tendenciák és a paranoid eszmék jelenlétét vagy hiányát.

- Tudnia kell valamit a beteg szociális és kulturális háttéréről éppúgy, mint speciális készségeiről és érdeklődési köréről.

- Az orvosnak közölnie kell a biblioterapeutával, hogy milyen eredményeket vár a terápiától /azt akarja-e, hogy a beteg egyszerűen szórakozzon, kikapcsolódjon; vagy bizonyos irányban ismereteket szerezzen, informálódjon; vagy olyan elveket, eszméket akar adni neki, amelynek terápiás hatása van stb./.

- A gyakorlatban az orvosnak kell a terapeutát a beteghez/betegekhez vinnie és személyesen bemutatnia. Biztosítani kell egy előzetes interjút, beszélgetést a beteg és a biblioterapeuta között, amelyben a terapeuta igazolva láthatja az orvos közléseit és kiegészítheti saját benyomásait, melyeket az orvossal való beszélgetés során szerzett. Ugyanakkor a betegnek is megadja azt a lehetőséget, hogy megismerkedjen a terapeutával."

No comment. Azaz csak egy kérdés. Hol tartunk mi?!

Ezekután nézzük meg, hogy mi is a biblioterápia. Friss diplomával rendelkezők és régi szakemberek egyaránt keveset tudnak róla. Misztikus kód lengi még körül. A könyv első fejezetében találunk eligazító meghatározásokat.

"Válogatott olvasmányanyag terápiás segédeszközként való felhasználása a gyógyászatban és a pszichiátriában." A kifejezés másodlagos tágabb értelmű jelentése: "a személyes problémák megoldásának segítése irányított olvasással." Napjainkban biblioterápia már a könyvtárosnak az a határozott kísérlete, hogy a könyvek és egyéb nyomtatott /és nem nyomtatott/ anyagok segítségével befolyásolja, áthangolja az attitűdöket és viselkedésmódokat. Ez a meghatározás jóval tágabb lett, kifejezi a funkciók fokozatos kibővülését: gyógyítás, rehabilitáció, fejlesztés, megelőzés.

Máris hangokat vélek hallani:

- Ez nem tartozik az alapszolgáltatások körébe!

- Még ezt is? És ezt is nekünk?

- Ezt én már amióta könyvtáros vagyok csinálom!

Az olvasókönyv idézetei, tanulmányrészei mindhárom véleménnyel perlekednek. Valóban még nem tartozik az alapszolgáltatások közé - nálunk -, de ennek szűkkeblű könyvtári rendszerünk az oka. Igen, nekünk kell/ene/ csinálni, mert hivatásunk lényegéből fakad. Aki pedig felületesen úgy nyilatkozik, hogy ő már ezt régóta gyakorolja, óvatosságra kell inteni, mielőtt hirtelen indulatok keresztűzébe kerül, s számára már kezelhetetlen lelki konfliktusok csapdájába esik. Ez a feladat csak közösségben, közösségi munka részeként létezhet.

A továbbiakban megismerkedhetünk a biblioterápia kritériumaival, céljaival, a tevékenység lehetséges helyszíneivel, a felhasználható műfajokkal.

A könyv gerincét a "Biblioterápia a gyógyítás és a rehabilitáció szolgálatában" c. fejezet alkotja. A múlt század könyvtári ellátásától Oláh Andor vallomásáig, az amerikai kórházak és intézmények rehabilitációt szolgáló lehetőségeitől a magyar szárnypróbálgatásokig találhatunk magvas, adaptálásra ösztönző tanulmányokat. Módszertani kérdések és válogatott bibliográfia zárják le az olvasókönyvet.

Elkészett ez a könyv. Nem csak azért, mert kiadásra várva évekig elfekvőben volt, hanem mert féltő, hogy a jelen, s a közeljövő az újítás helyett a szolgáltatások és lehetőségek szűkítésére kényszerít.

Ugyanakkor korai, mert annak a közegnek még csak a lehetősége fogalmazódott csak meg, ahol a biblioterápia mindennapi munkánk szerves részét alkothatja.

Kály-Kullai Károly /Olvasókönyv a biblioterápiáról. Összeáll. Bartos Éva. Bp. 1989. OSzK-KMK. 124 p. 65.- Ft./

RÓLUNK SZÓL

TANULMÁNY

Magánleltár a művészeti könyvkiadásról

Egy bibliográfia margójára

(*Nosztalgikus bevezető*) Amikor tíz évvel ezelőtt Párizsban töltöttem néhány hónapot, kolléganőm, aki az azóta már megjelent *Tulin*-monográfia szerkesztésén munkálkodott, hosszas listát küldött nekem, tisztázandó kérdésekkel, megszerzendő adatokkal és illusztrációkkal. Mindössze néhány nap kellett ahhoz, hogy a munkát elvégezzem.

Nem én voltam ügyes. A Pompidou Központ épületében, ahol egy óriási nyilvános könyvtárban bárki napszám búvárkodhat, művészettörténeti szakkönyvtár is működik, kutatók és egyetemisták járnak ide. Magam is közéjük számítottam. Itt nemcsak a kézipolcok kínálata pompás, hanem az a kartoték- és dobozrendszer is, amelyek segítségével már félig összeállítva veheti kézbe az érdeklődő az adott témával kapcsolatos legfontosabb adatokat, dokumentumokat.

Ez a régi emlék jutott eszembe, amikor végiglapoztam a *Képzőművészeti irodalom válogatott bibliográfiája* című kiadványt, amelyet *Kerek Vera* szerkesztett és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár jelentetett meg. A magyar kutatók és közírók ugyanis nehéz helyzetben vannak-dolgoznak. Azt gyanítom: a Pompidou Központban időközben már számítógép rögzíti az adatokat, nekünk azonban nagy esemény, hogy végre valaki lelkiismeretesen és okosan összeszedte mindazt, ami a művészetről Magyarországon könyvként 1944 és 1985 között megjelent.

(*A könyvről*) Lektoráltam már bibliográfiát; ha nem is a saját bőrömmön éreztem, mindenesetre felfogtam: kevés nehezebb dolog van annál, mint ezernyi könyvet - szám szerint 2733 tételt - észszerű rendbe szedni. Nemcsak tiszta agy kell hozzá, hanem roppant szorgalom is: aprólékos

gyűjtőmunka, hogy még az alkalmi kiadványok se maradjanak ki, és fárasztó olvasás, amely feltétele annak, hogy a cím a megfelelő jegyzékbe kerüljön.

Használni még csak ezután fogom, de végigolvastam a kétszáz-valahány oldalas bibliográfiát, és ennek alapján mondom: Kerek Vera jó munkát végzett...

Vadás József

Művészet 1990/1. sz. 2-4. p.

Oktatási hírek

Január 31-én elindítottuk számítógépes tanfolyamunkat. Az előadásokat Gerő Péter, a Számítógépesítési osztály vezetője tartja.

A gyerekkönyvtáros műhely február 7-i programján Dr. Főhn Márta pszichológus és Kály-Kullai Károly tartott előadást fiatalok szünetbetegségeiről.

Személyi hírek

J u t a l o m

A XIX. kerületi főkönyvtárban működő gyermekkönyvtári műhely előkészítő munkálataiért, valamint a programok lebonyolításáért három munkatárs összesen 11.000.- forint jutalmat kapott.

Dr. Bartos Éva mint a HFO. főosztályvezető helyettese 15.000.- forint rendkívüli jutalomban részesült.

Á t h e l y e z é s

Dr. Bartos Évát a HFO vezető helyettesét a VII. kerületi Könyvtárba /Rottenbiller u./ vezetőnek, Fodor Veronika könyvtárost a XVII. kerületi főkönyvtárból a Számítógépesítési osztályra, Gál Györgynét a Propaganda és kapcsolatszervezési osztály vezető helyettesét az Olvasószolgálati Főosztályra, Mészárosné Tátraí Zsuzsanna könyvtárost a XIV. kerületi könyvtárból a XVII. kerületi főkönyvtárba, Somogyi József könyvtárost a XVII. kerületi főkönyvtárból a Titkárságra szakreferensnek helyezték át.

Ú j m u n k a t á r s

Jakab Éva könyvtáros /III. kerületi főkönyvtár/.

K i l é p t e k

Baráti Péter zenei könyvtáros /XIII. kerületi főkönyvtár/, Demeter Gyuláné gyermekrészleg vezető /VIII. kerületi főkönyvtár/.

Alláshirdetés

/csak a Szabó Ervin Könyvtár dolgozói számára/

A Dagály utcai könyvtár zenei részlegébe felsőfokú könyvtárosi képesítésű munkatársat keresünk.

Jelentkezni: Szabó Jánosné könyvtárigazgatónál lehet /XIII., Dagály u. 9. Tel.: 140-3309./

A nagy piac és Széchenyi-sétány Maros-Vásárhelyt. (Rajz. Gregus Ján.)